

اندیشه‌های نوین تربیتی

دانشکده علوم تربیتی و روان‌شناسی

دانشگاه الزهراء

تاریخ دریافت: ۸۹/۹/۶

تاریخ بررسی: ۸۹/۹/۱۶

دوره ۷، شماره ۱

بهار ۱۳۹۰

صص ۱۱۱-۱۲۴

تاریخ پذیرش: ۹۰/۳/۳

رابطه بین جو سازمانی و روحیه دبیران دبیرستان‌های دولتی و غیردولتی

محرزیمانی*

جاوید ارحمند**

چکیده

هدف اصلی مطالعه حاضر، دستیابی بر ارتباط بین جو سازمانی و روحیه دبیران بود. ضمن آن که مقایسه روحیه معلمان و جو سازمانی حاکم بر مدارس دولتی و غیردولتی و ارتباط متغیرهایی چون جنس، سن، سابقه سنوات خدمت، مدرک تحصیلی با روحیه دبیران از دیگر اهداف مطالعه بود. برای دستیابی به اهداف مذکور، ۲۰۲ نفر از معلمان مدارس دولتی و ۱۰۰ نفر از معلمان مدارس غیردولتی با روش نمونه‌گیری تصادفی طبقه‌ای متناسب انتخاب شدند. این آزمودنی‌ها به پرسش‌نامه محقق ساخته جو سازمانی هوی و سیبو و پرسش‌نامه مخصوص سنجش روحیه دبیران پاسخ دادند. روش پژوهش از نوع همبستگی و علی-مقایسه‌ای بود و اطلاعات به صورت انفرادی و در محل مدرسه جمع‌آوری شد. یافته‌ها نشان داد که روحیه دبیران مدارس غیردولتی بالاتر از روحیه دبیران مدارس دولتی است. همچنین، روحیه دبیران در مدارس با جو سازمانی باز از مدارس با جو غیرمتمهد بالاتر است. بین روحیه دبیران با رفتار حمایتی مدیر و رفتار هشیارانه و معتمدانه معلمان، همبستگی مستقیم وجود دارد، اما روحیه دبیران با رفتار دستوری و محدود کننده مدیر و رفتار غیرمتمدانه معلمان، همبستگی منفی دارد. ضمن آن که روحیه دبیران با مدرک تحصیلی آنها نیز مرتبط است. همچنین جو سازمانی در مدارس غیردولتی با مدارس دولتی متفاوت است.

کلید واژه‌ها:

روحیه دبیران، جو سازمانی، مدارس دولتی و غیردولتی

Narimani @ uma.ac.ir :

* نویسنده مسئول: دانشیار دانشگاه محقق اردبیلی

** کارشناس ارشد مدیریت آموزشی

مقدمه و بیان مسأله

مدارس از ارکان اصلی نهاد وسیع آموزش و پرورش که به منظور اشاعهٔ تعلیم و تربیت به وجود آمده است و معلمان این مدارس از عناصر اصلی این سازمان‌های آموزشی هستند که بدون آمادگی روانی آنها دسترسی به اهداف آموزش و پرورش آسان نخواهد بود. به همین سبب، آماده‌سازی معلمان کارآموده و با روحیهٔ بالا از جمله مسائل مهمی است که برنامه‌ریزان نظام آموزش و پرورش را به خود مشغول کرده است (عسگریان، ۱۳۸۰ ص ۴).

در مدرسه‌ای که شرایط نامطلوب و اوضاع در آن به هم ریخته است، احساس می‌شود که معلمان با یکدیگر روابط خوبی ندارند و گاهی میان آنها کشمکش به وجود می‌آید. مدیر چنین مدرسه‌ای فقط به فکر اجرای مقررات با استفاده از قدرت مقام خود است و به برقراری روابط انسانی با معلمان توجهی ندارد، اما در مدرسه‌ای که شرایط مطلوب است، به نظر می‌رسد معلمان با یکدیگر روابط صمیمانه‌ای دارند و در انجام دادن امور مدرسه و حل مسائل شخصی با یکدیگر همکاری می‌کنند. حتی، مدیر نیز با معلمان روابط دوستانه‌ای برقرار می‌کند. اصطلاحاً، آنچه که این وضعیت را از همدیگر متمایز می‌کند جو سازمانی نامیده می‌شود (ثابتی، ۱۳۷۹). در پژوهش حاضر، برای سنجش جو سازمانی از پرسش‌نامهٔ شش بعدی جو سازمانی هوی و سیبو (۱۹۹۸) استفاده شد که سه بعد این پرسش‌نامه، رفتار حمایتی، رفتار دستوری و محدود کنندهٔ رفتار مدیر و سه بعد دیگر، یعنی رفتار همکارانه، متعهدانه و غیر متعهدانهٔ رفتار معلمان را می‌سنجد. جو سازمانی بر نوع رابطهٔ انسان‌ها در مدرسه تأثیر می‌گذارد، به طوری که جوهای باز، گرم و صمیمی، تسهیل و شکل‌گیری روابط را سبب شده و جوهای بسته، سرد و غیر صمیمی، انسداد و برهم خوردن روابط را موجب می‌شود. برقراری روابط انسانی، زمینه‌های انگیزش و رشد فرد را فراهم می‌کند و همین احساس رشد، رضایت و خشنودی افراد را سبب می‌شود. همهٔ این حالات، زمینه‌ساز بهبودی و ارتقاء روحیه می‌شود و میل به زیستن و کار و تلاش را افزایش می‌دهد (میرکمالی، ۱۳۷۹). در مقابل، اگر جو سازمانی مدرسه مناسب نباشد، روابط انسانی میان افراد به هم خورده و روحیهٔ معلمان تضعیف خواهد شد، به همین علت بیشتر مواقع معلمان تمایل دارند در مدرسه جو باز وجود داشته باشد، به طوری که پژوهش‌های فرهادی (۱۳۷۵) که دربارهٔ جو سازمانی مدارس راهنمایی نوشهر انجام شده، نشان می‌دهد که مدارس راهنمایی نوشهر بیشتر به سوی جو باز گرایش دارند. شایان ذکر است که

روحیه دبیران در این مطالعه، از سه مؤلفه همانندی (هم ذاتی)، وابستگی (تعلق) و عقلانی بودن تشکیل شده است (میر کمالی، ۱۳۷۲).

نتایج پژوهش‌های انجام شده نشان می‌دهد که جو مدارس، یکی از عوامل مهم برقراری روابط انسانی است. به طوری که در جو باز و حمایت کننده، افراد به یکدیگر نزدیک شده و احساس نوعی وحدت، همکاری و صمیمیت بین آنها به وجود می‌آید، اما در جوهای منفی، ترس آور، بسته و باز دارنده افراد از هم می‌گریزند و به همدیگر بی‌اعتماد می‌شوند، حتی مدیران مدارس دارای انطباق بالاتر، به ملاحظات انسانی بیشتر از مدیران مدارس دارای انطباق کمتر توجه می‌کنند. رفتار معلمان در موقعیت وظیفه مداری و رضایت اجتماعی آنها به انجام دادن تکالیف مربوط می‌شود و نه به درجه پذیرش نوآوری‌های آموزشی (اچیتوا، ۲۰۰۰).

هاشمی طاری (۱۳۷۸)، در مطالعه خود نشان داده است که ارتباط اثربخش با جو سازمانی مدارس مرتبط است. همچنین اثربخشی ارتباطات در مدارس با جو باز، بیشتر از اثربخشی ارتباطات در مدرسی است که جو بسته‌ای دارند.

پیشوا (۱۳۷۸) نیز در مطالعه خود نشان داده است که بین جو سازمانی و تعهد دبیران، همبستگی مثبت و معنی دار وجود دارد. همچنین، میانگین تعهد سازمانی دبیران، به طور معنی داری در مدارس با جو باز، بیشتر از مدارس با جو بسته است.

مطالعه پاتریک (۱۹۹۵)، نشان می‌دهد که سبک مدیریت مدیران به شدت بر رضایت معلمان مؤثر است.

راجرسی (۲۰۰۳)، در مطالعه خود، رابطه بین جو سازمانی و رضایت شغلی را بررسی کرد و نشان داد که جو سازمانی با انواع سه گانه رضایت شغلی یعنی ارتباطات داخلی، ارزیابی و احترام به علائق شخصی ارتباط دارد.

مطالعه خلخالی (۱۳۷۹)، نشان داد که جو مثبت، عاملی مهم در اثربخشی مدرسه است، اما روحیه معلمان با متغیرهای مختلفی از جمله جو سازمانی مرتبط است.

پژوهش ثابتی (۱۳۷۹)، که ارتباط بین جو سازمانی مدارس با روحیه دبیران مدارس دولتی شهرستان ملایر را بررسی کرده بود، نشان داد که بین جو سازمانی مدارس و روحیه دبیران، رابطه معنی داری وجود دارد. هر چه جو سازمانی مدارس بازتر می‌شود، روحیه دبیران افزایش می‌یابد. هر چقدر رفتار معلمان به صورت همکارانه و صمیمانه باشد، روحیه آنها در سطح بالا

قرار دارد، اما هر چقدر رفتار توأم با ناکامی معلمان بیشتر می‌شود، روحیه معلمان ضعیف می‌شود.

رفتار حمایتی مدیر نیز با روحیه معلمان، در ارتباط است. به طوری که رفتار حمایتی مدیر با روحیه معلمان، ارتباط مستقیم، اما رفتار دستوری مدیر با روحیه معلمان، ارتباط معکوس دارد؛ اما متغیر جنس با جو سازمانی و روحیه معلمان ارتباطی ندارد و سن و تحصیلات معلمان نیز با روحیه آنها ارتباط معناداری ندارد (هادی، ۱۳۷۵).

بین اعمال سبک مدیریتی ادغامی و بالا بودن روحیه دبیران، همبستگی مستقیم و معنی‌دار وجود دارد، اما بین اعمال سبک مدیریت سازمانی و روحیه دبیران همبستگی معکوس و معنی‌دار مشاهده می‌شود. همچنین بین روحیه دبیران مرد با دبیران زن تفاوت وجود دارد (بهروزی، ۱۳۷۳).

نوروزی (۱۳۸۱)، پژوهشی را تحت عنوان بررسی رابطه بین جو سازمانی مدارس با تعهد سازمانی دبیران دبیرستان‌های آموزش و پرورش شهر کرمانشاه انجام داد. نتایج این مطالعه نشان داد جو باز مدارس افزایش میزان تعهد سازمانی دبیران و جو بسته مدارس کاهش میزان تعهد سازمانی دبیران را باعث می‌شود. همچنین، جو سازمانی مدارس متوسطه دخترانه و پسرانه با هم تفاوتی ندارند.

پژوهش فهیم‌نیا (۱۳۶۹)، نشان می‌دهد که روش مدیریت رابطه مدار با روحیه همبستگی مستقیم دارد، اما روش مدیریت کار مدار با روحیه معلمان همبستگی معکوس دارد (بهروزی، ۱۳۷۳).

مطالعه رضایی قندفروش (۱۳۷۸) نشان می‌دهد که بین جو سازمانی مدارس راهنمایی دخترانه و پسرانه، تفاوت معنادار وجود دارد. بدین معنی که جو سازمانی مدارس راهنمایی دخترانه، بازتر از جو سازمانی مدارس راهنمایی پسرانه است.

اما نتیجه مطالعه مقدسی (۱۳۷۵) که مدارس ابتدایی دولتی و غیردولتی شهر اراک را بررسی کرده است، نشان داد که بین جو سازمانی مدارس ابتدایی غیردولتی و دولتی اختلاف معنی‌داری وجود ندارد، اما جو سازمانی مدارس دخترانه بازتر از جو سازمانی مدارس ابتدایی پسرانه است.

نتیجه مطالعه کونانی (۱۳۷۴) نیز که جو سازمانی مدارس ابتدایی شهر کوه‌دشت را بررسی کرده بود، نشان داد که بین جو سازمانی مدارس دخترانه و پسرانه تفاوت معنی‌داری

وجود ندارد.

پژوهش رضایی قندفروش (۱۳۷۸) که به منظور مقایسه بررسی رابطه جوّ سازمانی و مقاومت در برابر تغییر در دبیرستان‌های دولتی و غیردولتی شهر تهران انجام شده است، نشان داد که بین جوّ سازمانی و مقاومت در برابر تغییر رابطه‌ای وجود ندارد. همچنین مدارس غیردولتی از جوّ باز برخوردار بوده، اما مدارس دولتی از جوّ بسته‌تری برخوردارند.

پژوهش زهراکار (۱۳۷۵) تحت عنوان مقایسه جوّ سازمانی مدارس ابتدایی دولتی و غیردولتی شهرستان نیشابور انجام شد. نتایج این مطالعه نشان داد که جوّ مدارس غیردولتی به میزان ۱/۶۳ درصد بازتر از مدارس دولتی است.

نتیجه مطالعه اچیتوا (۲۰۰۰ ص ۱۲) نشان داد که بین سابقه خدمت مدیران در مدارس و جوّ مدرسه ارتباط وجود دارد.

از مطالعات انجام شده درباره جوّ سازمانی و روحیه دبیران می‌توان نتیجه گرفت که بین جوّ سازمانی با روحیه دبیران، ارتباط وجود دارد و در مدارس دخترانه و مدارس غیردولتی، جوّ باز، بیشتر حاکم است. با توجه به نتایج مطالعات انجام شده، دستیابی بر ارتباط بین روحیه دبیران با جوّ سازمانی مدارس اولین هدف و مقایسه روحیه دبیران و جوّ سازمانی دبیران مدارس دولتی با غیردولتی دومین هدف مطالعه و سومین هدف آگاهی بر متغیرهای مرتبط با روحیه دبیران بود.

فرضیه‌های پژوهش

- ۱- روحیه دبیران با جوّ سازمانی مدارس ارتباط معنی‌داری دارد.
- ۲- بین جوّ سازمانی مدارس دولتی با مدارس غیردولتی، تفاوت معنی‌داری وجود دارد.
- ۳- بین روحیه دبیران مدارس غیردولتی با روحیه دبیران مدارس دولتی، تفاوت وجود دارد.
- ۴- روحیه دبیران با متغیرهای جنس، سابقه خدمت، سن، مدرک تحصیلی و رشته تحصیلی آنها ارتباط دارد.

روش پژوهش

جامعه آماری این مطالعه ۱۳۷۳ دبیر زن و مرد مدارس دخترانه و پسرانه مدارس دولتی و

غیردولتی نواحی ۱ و ۲ شهر اردبیل بود که در ۵۳ دبیرستان به تدریس مشغول بودند. از جامعه آماری مذکور، با استفاده از جدول مورگان و نوع روش پژوهش (همبستگی) ۳۰۲ دبیر زن و مرد (۲۰۲ نفر از دبیرستان‌های دولتی و ۱۰۰ نفر از دبیرستان‌های غیردولتی) با روش نمونه‌گیری تصادفی طبقه‌ای متناسب انتخاب شدند تا بین نسبت نمونه آماری با نسبت جامعه آماری و زیر گروه‌های آن همخوانی وجود داشته باشد. به طوری که زیر گروه‌های نمونه مورد مطالعه را می‌توان در جدول ۱ مشاهده کرد.

جدول ۱: نمونه آماری دبیران مورد مطالعه

جمع	غیردولتی		دولتی		نوع دبیرستان
	دخترانه	پسرانه	دخترانه	پسرانه	ناحیه آموزش و پرورش
۱۶۲	۱۶	۳۵	۷۱	۴۰	ناحیه ۱
۱۴۰	۲۸	۲۱	۴۲	۴۹	ناحیه ۲
۳۰۲	۴۴	۵۶	۱۱۳	۸۹	مجموع

برای جمع‌آوری اطلاعات از پرسش نامه جو سازمانی هوی و سیبو (۱۹۹۸) استفاده شد که ۵۰ گویه دارد. به طوری که گویه‌های ۴، ۵، ۶، ۸ و ۲۳ این پرسش نامه بعد از اجرای مقدماتی، حذف و در مطالعه اصلی از ۴۵ گویه استفاده شد. این پرسش نامه شش بعد دارد که سه بعد آن یعنی رفتار حمایتی، رفتار دستوری و محدود کننده رفتار مدیر و سه بعد دیگر یعنی رفتار همکارانه، متعهدانه و غیر متعهدانه معلمان را می‌سنجد. نمرات پایایی مقیاس با استفاده از آزمون آلفای کرونباخ در رفتار حمایتی ۰/۹۶، دستوری ۰/۸۸، محدود کننده ۰/۸۹، همکارانه ۰/۹۰، متعهدانه ۰/۹۳ و غیرمتعهدانه ۰/۸۷ است که در مدارس نیوجرسی اجرا شده بود.

دومین ابزار جمع‌آوری اطلاعات، پرسش نامه محقق ساخته مخصوص سنجش روحیه دبیران است؛ قسمت اول این پرسش نامه، حاوی سؤالات مربوط به مشخصات فردی از قبیل جنس، سن، سابقه خدمت، مدرک تحصیلی، رشته تحصیلی و نوع دبیرستان بود، اما قسمت دوم پرسش نامه، سؤالات مرتبط با روحیه دبیران که از ۲۰ گویه تشکیل شده بود و سه بعد همانندی (هم‌ذاتی)، وابستگی (تعلق) و عقلانی بودن (تعقل) را می‌سنجید. طیف پاسخ‌های این پرسش نامه بر اساس مقیاس لیکرت از پنج گزینه خیلی زیاد، زیاد، متوسط، کم و خیلی کم

تشکیل شده بود. در مطالعه حاضر، پایایی این پرسش نامه با استفاده از آلفای کرونباخ ۰/۸۰ است. روایی صوری هر دو پرسش نامه با استفاده از مطالعه مقدماتی در میان آزمودنی‌ها و تغییر و حذف سؤالات دشوار و گرفتن نظرات سه نفر از متخصصان روان‌سنجی بررسی شد. شایان ذکر است که ماهیت موضوع و اهداف مطالعه ایجاب می‌کرد که از روش پژوهش همبستگی و علی - مقایسه‌ای استفاده شود. ضمن آن که جمع‌آوری اطلاعات در محیط مدرسه و به صورت انفرادی و توسط پژوهشگران انجام شده است. همچنین در تحلیل آماری داده‌ها از آزمون مقایسه میانگین در گروه‌های مستقل، ضریب همبستگی پیرسون و آزمون غیرپارامتریک خی دو استفاده شد.

یافته‌های پژوهش

نتایج مطالعه بیان کننده آن است که از ۲۸۲ نفر آزمودنی ۱۴ نفر (۴۹/۶ درصد) مذکر و بقیه مؤنث بوده‌اند. از نظر توزیع سنی، ۴۶/۲ درصد پاسخ دهندگان بین ۳۲ الی ۴۱ سال داشته و ۲۴/۸ درصد در دامنه سنی ۲۱ الی ۳۱ سال بوده‌اند. ضمن آن که در دامنه سنی ۴۲ الی ۵۱ سال ۲۳ درصد قرار گرفته‌اند. از مجموع پاسخ دهندگان، ۲۴۵ نفر مقطع تحصیلی آنها در حد کارشناسی، ۷/۱ درصد در مقطع کارشناسی ارشد و ۶ درصد بقیه در حد کاردانی تحصیل کرده‌اند. تحصیلات ۶۶ درصد معلمان در حیطه رشته‌های علوم انسانی، ۳۴ درصد در حوزه علوم پایه بود.

جدول ۲: مقایسه روحیه دبیران با توجه به جنس، نوع مدرسه (دولتی و غیردولتی)

و جو سازمانی مدارس

متغیرهای مستقل	گروه‌ها	میانگین روحیه	تفاوت میانگین	t	معنی‌داری
نوع مدرسه	دولتی	۷۱/۴۶	۴/۲۷	۲/۲۶	* ۰/۰۳۲
	غیردولتی	۷۵/۷۴			
جو سازمانی مدارس	با جو باز	۷۳/۲۰	۵/۹۷	۲/۷۷	* ۰/۰۱
	با جو غیر متعهد	۶۷/۲۲			
جنس	مذکر	۷۱/۳۰	۰/۵	۰/۳۴	۰/۵۵
	مؤنث	۷۰/۸			

جدول ۲، نشان می‌دهد که معلمان مدارس غیردولتی در مقایسه با معلمان مدارس دولتی به طور معنی‌داری از روحیه بالایی برخوردارند. همچنین در مدارس که جو سازمانی باز

می‌باشد در مقایسه با مدارسی که جوّ سازمانی غیرمتعهدانه است، معلمان به طور معنی‌داری از روحیه بالایی برخوردارند، اما مقایسه روحیه معلمان زن و مرد تفاوت معنی‌داری را نشان نمی‌دهد.

جدول ۳: رابطه متغیرهای پیش‌بینی کننده مختلف با روحیه دبیران

معنی‌داری	خی دو	متغیرهای پیش‌بینی کننده	ردیف
۰/۱۱۷	۲/۴۵	جنس	۱
۰/۱۵۹	۵/۱۸	سابقه خدمت	۲
۰/۵۶	۲/۰۲۸	سن	۳
*۰/۰۰۰	۱۹/۳۸	مدرک تحصیلی	۴
۰/۶۱	۰/۲۵	رشته تحصیلی	۵

جدول ۳، نشان‌دهنده آن است که از بین پنج متغیر پیش‌بین روحیه دبیران یعنی متغیرهای جنس، سابقه خدمت، سن، مدرک و رشته تحصیلی تنها متغیر مدرک تحصیلی با روحیه دبیران، ارتباط معنی‌داری دارد، یعنی با بالا رفتن مدرک تحصیلی دبیران، روحیه آنها نیز افزایش می‌یابد.

جدول ۴: رابطه روحیه دبیران با عوامل شش‌گانه جوّ سازمانی با استفاده از ضریب همبستگی

پیرسون

عوامل شش‌گانه جوّ سازمانی						X	Y
رفتار غیر متعهدانه	رفتار متعهدانه	رفتار همکارانه	رفتار محدود	رفتار دستوری	رفتار حمایتی		
معلمان	معلمان	معلمان	کننده مدیر	مدیر	مدیر		
-۰/۴۹	۰/۷۳	۰/۳۹	-۰/۲۸	-۰/۶۰	۰/۵۲	روحیه دبیران	
*۰/۰۰۰	*۰/۰۰۰	*۰/۰۰۰	*۰/۰۰۲	*۰/۰۰۰	*۰/۰۰۰		

همان‌طور که در جدول ۴، ملاحظه می‌شود، روحیه دبیران با عوامل شش‌گانه جوّ سازمانی ارتباط معنی‌داری دارد. به طوری که روحیه دبیران، بیشترین ارتباط مستقیم را با رفتار متعهدانه معلمان دارد ($r=0/73$)، در وهله دوم، روحیه دبیران با رفتار حمایتی مدیر ($r=0/52$) و در وهله سوم با رفتار همکارانه معلمان ($r=0/39$)، همبستگی مستقیم دارد، اما روحیه دبیران با رفتار دستوری مدیر ($r=-0/60$)، رفتار غیرمتعهدانه معلمان ($r=-0/49$) و رفتار محدود کننده معلمان

($r = -0.28$) همبستگی معکوس و معنی‌داری دارد.

جدول ۵: مقایسه جو سازمانی مدارس دولتی با غیردولتی در عوامل شش‌گانه جو سازمانی

عوامل سه‌گانه	رفتار حمایتی مدیر				رفتار دستوری مدیر				رفتار محدود کننده مدیر				رفتار همکاری معلمان				رفتار متعهدانه مدیر				رفتار غیر متعهدانه مدیر			
	Sig	t	S	m	Sig	t	S	m	Sig	t	S	m	Sig	t	S	m	Sig	t	S	m	Sig	t	S	m
دولتی پسرانه	۰/۰۰۱	۱۱/۹۹	۱/۵۲	۱۵۵۹	۰/۰۰۱	۱۱/۹۹	۱/۵۲	۱۵۵۹	۰/۰۰۱	۱۱/۹۹	۱/۵۲	۱۵۵۹	۰/۰۰۱	۱۱/۹۹	۱/۵۲	۱۵۵۹	۰/۰۰۱	۱۱/۹۹	۱/۵۲	۱۵۵۹	۰/۰۰۱	۱۱/۹۹	۱/۵۲	۱۵۵۹
	۰/۰۰۱	۱۱/۹۹	۱/۵۲	۱۵۵۹	۰/۰۰۱	۱۱/۹۹	۱/۵۲	۱۵۵۹	۰/۰۰۱	۱۱/۹۹	۱/۵۲	۱۵۵۹	۰/۰۰۱	۱۱/۹۹	۱/۵۲	۱۵۵۹	۰/۰۰۱	۱۱/۹۹	۱/۵۲	۱۵۵۹	۰/۰۰۱	۱۱/۹۹	۱/۵۲	۱۵۵۹
غیرتلفیقی پسرانه	۰/۰۰۱	۱۱/۹۹	۱/۵۲	۱۵۵۹	۰/۰۰۱	۱۱/۹۹	۱/۵۲	۱۵۵۹	۰/۰۰۱	۱۱/۹۹	۱/۵۲	۱۵۵۹	۰/۰۰۱	۱۱/۹۹	۱/۵۲	۱۵۵۹	۰/۰۰۱	۱۱/۹۹	۱/۵۲	۱۵۵۹	۰/۰۰۱	۱۱/۹۹	۱/۵۲	۱۵۵۹
	۰/۰۰۱	۱۱/۹۹	۱/۵۲	۱۵۵۹	۰/۰۰۱	۱۱/۹۹	۱/۵۲	۱۵۵۹	۰/۰۰۱	۱۱/۹۹	۱/۵۲	۱۵۵۹	۰/۰۰۱	۱۱/۹۹	۱/۵۲	۱۵۵۹	۰/۰۰۱	۱۱/۹۹	۱/۵۲	۱۵۵۹	۰/۰۰۱	۱۱/۹۹	۱/۵۲	۱۵۵۹
دولتی دخترانه	۰/۰۰۱	۱۱/۹۹	۱/۵۲	۱۵۵۹	۰/۰۰۱	۱۱/۹۹	۱/۵۲	۱۵۵۹	۰/۰۰۱	۱۱/۹۹	۱/۵۲	۱۵۵۹	۰/۰۰۱	۱۱/۹۹	۱/۵۲	۱۵۵۹	۰/۰۰۱	۱۱/۹۹	۱/۵۲	۱۵۵۹	۰/۰۰۱	۱۱/۹۹	۱/۵۲	۱۵۵۹
	۰/۰۰۱	۱۱/۹۹	۱/۵۲	۱۵۵۹	۰/۰۰۱	۱۱/۹۹	۱/۵۲	۱۵۵۹	۰/۰۰۱	۱۱/۹۹	۱/۵۲	۱۵۵۹	۰/۰۰۱	۱۱/۹۹	۱/۵۲	۱۵۵۹	۰/۰۰۱	۱۱/۹۹	۱/۵۲	۱۵۵۹	۰/۰۰۱	۱۱/۹۹	۱/۵۲	۱۵۵۹
غیرتلفیقی دخترانه	۰/۰۰۱	۱۱/۹۹	۱/۵۲	۱۵۵۹	۰/۰۰۱	۱۱/۹۹	۱/۵۲	۱۵۵۹	۰/۰۰۱	۱۱/۹۹	۱/۵۲	۱۵۵۹	۰/۰۰۱	۱۱/۹۹	۱/۵۲	۱۵۵۹	۰/۰۰۱	۱۱/۹۹	۱/۵۲	۱۵۵۹	۰/۰۰۱	۱۱/۹۹	۱/۵۲	۱۵۵۹
	۰/۰۰۱	۱۱/۹۹	۱/۵۲	۱۵۵۹	۰/۰۰۱	۱۱/۹۹	۱/۵۲	۱۵۵۹	۰/۰۰۱	۱۱/۹۹	۱/۵۲	۱۵۵۹	۰/۰۰۱	۱۱/۹۹	۱/۵۲	۱۵۵۹	۰/۰۰۱	۱۱/۹۹	۱/۵۲	۱۵۵۹	۰/۰۰۱	۱۱/۹۹	۱/۵۲	۱۵۵۹

همان‌طور که در جدول ۵ مشاهده می‌شود، از عوامل شش‌گانه جو سازمانی، رفتار حمایتی مدیر، رفتار دستوری مدیر، رفتار همکاری معلمان و رفتار متعهدانه معلمان در مدارس پسرانه غیردولتی به صورت معنی‌داری بیشتر از مدارس پسرانه دولتی است، اما در مقابل، رفتار غیرمتعهدانه معلمان در مدارس دولتی پسرانه بیشتر از مدارس غیردولتی است. رفتار حمایتی مدیر و رفتار متعهدانه معلمان در مدارس دخترانه غیردولتی بیشتر از مدارس دخترانه دولتی مشاهده می‌شود، اما رفتار دستوری مدیر در مدارس دخترانه دولتی بیشتر از مدارس دخترانه غیردولتی دیده می‌شود.

جدول ۶: مقایسه مدارس دولتی و غیردولتی در ابعاد سه‌گانه روحیه دبیران

ابعاد روحیه دبیرستان	تعلق (وابستگی)				عقلانی (تعقل)				هماندی (هم‌دلی)			
	Sig	T	S	M	Sig	T	S	M	Sig	T	S	M
دولتی پسرانه	۰/۰۰۰	۱۳/۶	۰/۹۰	۲۰/۵۹	۰/۰۰۰	۶/۵۶	۱/۷۹	۲۵/۷۱	۰/۰۰۰	۷/۲۱	۱/۶۳	۲۲/۰۷
	۰/۰۰۰	۱۳/۶	۰/۹۰	۲۰/۵۹	۰/۰۰۰	۶/۵۶	۱/۷۰	۲۷/۲۰	۰/۰۰۰	۷/۲۱	۱/۹۲	۲۳/۷۰
غیردولتی پسرانه	۰/۰۰۰	۱۳/۶	۰/۹۰	۲۰/۵۹	۰/۰۰۰	۶/۵۶	۱/۷۹	۲۵/۷۱	۰/۰۰۰	۷/۲۱	۱/۶۳	۲۲/۰۷
	۰/۰۰۰	۱۳/۶	۰/۹۰	۲۰/۵۹	۰/۰۰۰	۶/۵۶	۱/۷۰	۲۷/۲۰	۰/۰۰۰	۷/۲۱	۱/۹۲	۲۳/۷۰
دولتی دخترانه	۰/۰۰۰	۷/۲۵	۱/۱۱	۲۲/۵۲	۰/۰۲	۰/۹۵	۱/۴۱	۲۸/۱۳	۰/۰۰۰	۲/۵۵	۲/۲۸	۲۳/۳۴
	۰/۰۰۰	۷/۲۵	۱	۲۳/۵	۰/۰۲	۰/۹۵	۱/۴۴	۲۸/۴۳	۰/۰۰۰	۲/۵۵	۱/۲۹	۲۴/۰۱
غیردولتی دخترانه	۰/۰۰۰	۷/۲۵	۱/۱۱	۲۲/۵۲	۰/۰۲	۰/۹۵	۱/۴۱	۲۸/۱۳	۰/۰۰۰	۲/۵۵	۲/۲۸	۲۳/۳۴
	۰/۰۰۰	۷/۲۵	۱	۲۳/۵	۰/۰۲	۰/۹۵	۱/۴۴	۲۸/۴۳	۰/۰۰۰	۲/۵۵	۱/۲۹	۲۴/۰۱

نتایج موجود در جدول ۶، نشان‌دهنده آن است که میانگین نمرات معلمان مدارس غیردولتی پسرانه در ابعاد سه‌گانه تعلق، عقلانی بودن و همانندی، به صورت معنی‌داری بالاتر از میانگین نمرات معلمان مدارس دولتی است، اما این تفاوت در مقایسه معلمان مدارس دخترانه دولتی و غیردولتی در دو بعد تعلق و همانندی مشاهده می‌شود، ولی در بعد عقلانی بودن تفاوت معنی‌داری میان معلمان مدارس دخترانه غیردولتی و دولتی وجود ندارد.

بحث و نتیجه‌گیری

در مطالعه حاضر، پیش‌بینی شده بود که روحیه دبیران با جو سازمانی مدارس ارتباط معنی‌داری دارد. نتایج مطالعه نشان داد که روحیه دبیران با رفتار متعهدانه معلمان، رفتار حمایتی مدیر و رفتار همکارانه معلمان ارتباط مستقیم دارد، اما با رفتار دستوری مدیر و رفتار غیرمتعهدانه معلمان و رفتار محدود‌کننده معلمان ارتباط معکوس دارد. این یافته با نتایج مطالعه پیشوا (۱۳۷۸)، که نشان داده بود بین جو سازمانی و تعهد دبیران، همبستگی مثبت وجود دارد، همخوانی نشان می‌دهد. رضایت شغلی معلمان با روحیه بالای آنها ارتباط تنگاتنگی دارد و در مطالعه راجرسی (۲۰۰۳) نیز دیده می‌شود که جو سازمانی با رضایت شغلی ارتباط معنی‌داری دارد. باز این یافته با مطالعه ثابتی نیز همخوانی نشان می‌دهد، زیرا مطالعه ثابتی نیز نشان داده بود که بین جو سازمانی مدارس با روحیه معلمان، رابطه مستقیم وجود دارد. این ارتباط را می‌توان چنین تبیین کرد که جو سازمانی باز و گرم و صمیمی، روابط انسانی را تسهیل و جو بسته و غیرصمیمی بر هم خوردن روابط را موجب می‌شود. این برقراری روابط انسانی، زمینه‌های انگیزش و رشد فردی را فراهم می‌کند و این احساس رشد، رضایت و خشنودی افراد را موجب می‌شود. تمام این حالات، زمینه ارتقاء روحیه معلمان را فراهم می‌کند.

چون در مطالعه حاضر، نوع مدرسه (دولتی - غیردولتی) یکی از متغیرهای اصلی پژوهش محسوب می‌شود بنابراین، پیش‌بینی شده بود که بین جو سازمانی مدارس دولتی با مدارس غیردولتی تفاوت معنی‌دار وجود دارد. نتایج مطالعه حاضر نشان داد که بین جو سازمانی مدارس دولتی و غیردولتی در عوامل شش‌گانه جو سازمانی تفاوت وجود دارد. به طوری که رفتار حمایتی مدیر، رفتار دستوری مدیر، رفتار همکارانه معلمان و رفتار متعهدانه معلمان در

مدارس پسرانه غیردولتی بیشتر از مدارس پسرانه دولتی دیده می‌شود، اما رفتار غیرمتعهدانه معلمان در مدارس دولتی پسرانه، بیشتر مشاهده می‌شود. در مدارس غیردولتی دخترانه نیز، رفتار حمایتی مدیر و رفتار متعهدانه معلمان بیشتر از مدارس دولتی مشاهده می‌شود، اما رفتار دستوری مدیر در مدارس دخترانه دولتی بیشتر دیده می‌شود. این یافته نه تنها با مطالعه زهراکار (۱۳۷۵) همخوانی دارد که بازتر بودن جو سازمانی مدارس غیردولتی از مدارس دولتی را نشان داده بود، بلکه با مطالعه رضایی قندفروش (۱۳۷۸ص ۵۰-۵۱) نیز همخوانی نشان می‌دهد. زیرا در آن پژوهش نیز دیده شده بود که مدارس غیردولتی از جو باز برخوردارند، اما بر مدارس دولتی جو بسته‌تری حاکم است.

اما درباره وجود تفاوت، شاید بتوان از این تبیین استفاده کرد که در انتخاب معلمان و مدیران مدارس دولتی کمتر به ارتباط معلمان با همدیگر و با مدیر و نهایت جو حاکم بر مدرسه توجه می‌شود، اما صاحبان مدارس غیردولتی در انتخاب کادر خود در پی انتخاب معلمانی متعهد و کارآمد و مسئولیت‌پذیر هستند و مدیران توانمند انتخاب می‌کنند که پی آمد آن جذب دانش‌آموز به مدرسه و متضرر نشدن صاحبان امتیاز آن مدارس، است. همین بحث را می‌توان درباره روحیه معلمان در نوع مدرسه دولتی و غیردولتی نیز مطرح کرد، زیرا همان طور که پیش‌بینی می‌شد روحیه دبیران مدارس غیردولتی با دبیران مدارس دولتی تفاوت دارد و روحیه تعلق و همانندی در معلمان مدارس دخترانه و پسرانه غیردولتی بالاتر از معلمان مدارس دخترانه و پسرانه دولتی است. همچنین در بعد عقلانی، روحیه تفاوت در مدارس پسرانه به نفع معلمان مدارس غیردولتی است، اما در مدارس دخترانه تفاوتی مشاهده نمی‌شود. در اینجا نیز علت تفاوت به شیوه‌گزینش معلمان توانمند با روحیه بالا در مدارس غیردولتی بر می‌گردد، زیرا در صورت پایین بودن روحیه معلمان در مدارس غیردولتی، این مدارس به سادگی دانش‌آموزان خود را از دست می‌دهند. بنابراین، وجود معلمان دارای روحیه بالا در این مدارس به جذب و حفظ دانش‌آموزان و معلمان در مدارس غیردولتی کمک می‌کند.

در کنار یافته‌های فوق در پژوهش حاضر، سؤال دیگری نیز مطرح بود که عبارت از این است که آیا روحیه با متغیرهایی چون جنس، سابقه خدمت، سن، مدرسه تحصیلی و رشته تحصیلی مرتبط است یا خیر. نتایج مطالعه نشان داد که روحیه دبیران تنها با مدرک تحصیلی معلمان ارتباط دارد، یعنی با بالا رفتن مدرک تحصیلی دبیران، روحیه آنها نیز افزایش می‌یابد. شاید

بتوان گفت که علت این ارتباط به این مسأله برمی‌گردد که داشتن مدرک تحصیلی بالا، احترام دیگران، احساس رشد و رضایت درونی را به دنبال دارد و همین احترام دیگران و رضایت شخصی است که با روحیه بالای معلمان ارتباط پیدا می‌کند، یعنی زمینه ارتقاء روحیه معلمان را مهیا می‌کند.

منابع

- بهروزی، م، (۱۳۷۳). بررسی میزان رابطه بین سبک مدیریت ادغامی و سبک مدیریت سازمانی با روحیه دبیران دبیرستان‌های شهرستان بوشهر، پایان‌نامه کارشناسی ارشد، دانشکده علوم تربیتی دانشگاه تهران.
- پیشوا، س، (۱۳۷۸). بررسی رابطه جو سازمانی مدارس با میزان تعهد دبیران دبیرستان‌های دخترانه دولتی شیراز، پایان‌نامه کارشناسی ارشد مدیریت آموزشی، دانشکده علوم تربیتی دانشگاه شیراز.
- ثابتی، ز، (۱۳۷۹). بررسی رابطه بین جو سازمانی با روحیه معلمان مدارس ابتدایی شهر قم، پایان‌نامه کارشناسی ارشد مدیریت آموزشی، مرکز آموزش مدیریت دولتی تهران.
- خلخالی، ع، (۱۳۷۹). ارائه چارچوب نظری برای تشخیص جو مدرسه، فصلنامه تعلیم و تربیت، تهران شماره ۶۲.
- رضایی قندفروش، س، (۱۳۷۸). بررسی رابطه مکان کنترل مدیران با جو سازمانی مدارس راهنمایی شهر تهران، پایان‌نامه کارشناسی ارشد مدیریت آموزشی، دانشکده علوم تربیتی دانشگاه تربیت معلم.
- زهره کار، ک، (۱۳۷۵). بررسی و مقایسه اختلالات رفتاری و عملکرد تحصیلی دانش‌آموزان مدارس ابتدایی و دولتی و غیردولتی شهر خرم‌آباد، لرستان، پژوهشکده تعلیم و تربیت سازمان آموزش و پرورش استان لرستان.
- عسگریان، م، (۱۳۸۰). جو سازمانی مدرسه. فصلنامه مدیریت در آموزش و پرورش، شماره ۲۰، ص ۴.
- کونانی، ر، (۱۳۷۴). بررسی جو سازمانی مدارس ابتدایی شهر کوه‌دشت پایان‌نامه کارشناسی ارشد مدیریت آموزشی، دانشکده علوم تربیتی دانشگاه تربیت معلم.
- مقدسی، ر، (۱۳۷۵). بررسی و مقایسه جو سازمانی مدارس ابتدایی دولتی و غیردولتی شهر اراک، پایان‌نامه کارشناسی ارشد مدیریت آموز، دانشکده علوم تربیتی، دانشگاه علامه طباطبایی.

میرکمالی، م، (۱۳۷۲). روابط انسانی در مدرسه، فصلنامه مدیریت در آموزش و پرورش، شماره ۷، ص ۸ تهران .

میرکمالی، م، (۱۳۷۹). رفتار و روابط در سازمان و مدیریت، چاپ اول، تهران، رامین.
 نوری، س، (۱۳۸۱). بررسی رابطه بین جو سازمانی با تعهد سازمانی دبیران دبیرستان‌های،
 (غیردولتی- دولتی) نواحی سه گانه آموزش و پرورش شهر کرمانشاه، کرمانشاه.
 هادی، س، (۱۳۷۵). مطالعه و بررسی جو سازمانی مدارس راهنمایی نوشهر بر اساس مدل
 هالیپین و کرافت، پایان‌نامه کارشناسی ارشد مدیریت آموزشی، دانشکده علوم تربیتی
 دانشگاه اصفهان.

هاشمی طاری، س، (۱۳۷۸). بررسی رابطه بین ارتباطات اثربخشی و جو سازمانی دبیرستان‌های
 دخترانه دولتی شهر تهران از دیدگاه دبیران پایان‌نامه کارشناسی ارشد، دانشکده علوم
 تربیتی دانشگاه شهید بهشتی.

Hoy, V & sabo, P (1998). Organizational climate description questionnaire-
 middle level. <W.W.W. mlc.org. OCDQ-ML.Com>. p24-25.

Ochitwa, O (2000). Astudy of the organizational climate of high and low a
 dopter elementary school in saskat chewan. <W.W.W. google
 Organazational climate. com>.p12.

Patrick, M, (1995). *Astudy of the relation ship between transformational leader
 ship and organazational climate of elementary schools in western
 pennsylvania*.p37-39.

Rogerc, P, (2003). The relation ship between organizational climate and job
 satisfaction. <Http: W.W.W. lib.umi.com.p17>.